

Een door knobbels overdekte stam van 'Rap'. De takken zijn al afgestorven.

Zwaar beschadigde stamvoet.

In het voorjaar van 1974 zijn door de heer T. J. M. Janson (zie literatuur), in een beplanting bij Wageningen, voor het eerst misvormingen op stam en takken gevonden bij bomen van *Populus 'Rap'*, een ras dat in 1972 in de handel is gekomen. Daarna werden ze ook elders geconstateerd. Dit geldt ook voor demonstratiebeplantingen en voor andere beplantingen van de Stichting Industrie-Hout, hieraan zijn veel waarnemingen verricht.

Op de stam en zijtakken ontstaan kleine en grote opzwellingen (knobbels) die soms sterk rijgewijs verlopen (als kralen aan een snoer). Bij een ernstige „aantasting” van de zijtakken sterven deze af; indien ook de stam in sterke mate met knobbels is bezet is de bladkleur duidelijk lichter en de groei minder. Onder de bast van aangetaste bomen, niet alleen onder de knobbels maar ook op andere plaatsen, treft men tal van kleine bruine plekkjes aan.

Aan de hand van de uitgevoerde waarnemingen bestaat het vermoeden dat de meeste gezwollen in de winter en de eerste maanden van de vegetatieperiode ontstaan. In de afgelopen winter en gedurende dit voorjaar is in een aantal beplantingen op uiteenlopende bodemtipes geconstateerd dat vooral bij bomen met veel knobbels op stam en takken in sterke mate afstervingsverschijnselen optraden; er zijn geen aanwijzingen dat deze verschijnselen sinds maart opvallend zijn toegenomen. In het onderste gedeelte van de stam (tot ongeveer 1,5 m hoogte) waren het cambium en de bast plaatselijk afgestorven. Dit ging gepaard met groeivermindering. Zo waren in 1977 in een proefbeplanting bij Sprang-Capelle (aanleg voorjaar 1975) bomen met dergelijke afstervingsverschijnselen gemiddeld 1,8 m gegroeid en bomen met ogenschijnlijk onbeschadigde stammen 2,6 m. Enkele in 1977 zeer slecht gegroeide bomen bleken in 1978 te zijn afgestorven.

Door het plaatselijk afsterven van cambium en bast, dat onder het maaiveld al begint, wordt de stam ernstig misvormd (verdikte voet, afgeplatte stam). Begin juni stonden de bomen met sterk beschadigde stammen slecht in blad; dit was klein en geelgroen van kleur. Bomen met in geringe mate beschadigde stammen vertoonden geen afwijkingen in bladbezetting en bladkleur.

Gezien de aard van de symptomen, gezien ook het feit dat tot dusverre geen relatie met mikro-organismen of insecten is gevonden (mondelinge mededeling ir. R. Koster, „De Dorschkamp”), moet aan een fysiologische oorzaak worden gedacht. Het Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw „De Dorschkamp” heeft, in samenwerking met Nederlandse en buitenlandse instituten, de kwestie in onderzoek.

Het veelvuldig voorkomen van de symptomen bij de 'Rap' waarvan de oorzaak tot op heden niet bekend is, leidde ertoe dat de NAKB na overleg met andere instanties in 1975 de uitgifte van stekken van dit ras aan de boomkwekers staakte.

Desondanks zijn momenteel nog steeds planten van 'Rap' in de handel. De NAKB kan namelijk wel de verkoop van stekken afkomstig van het eigen vermeerderingsbedrijf staken maar bezit niet de bevoegdheid de teelt van planten uit door de NAKB geleverde stekken en uit stekken van onder haar controle zijnde moederplanten van boomkwekers te verbieden. Alle op de kwekerij aanwezige planten van toegelaten rassen moeten, indien ze aan de eisen voldoen, door de NAKB worden gewaarmerkt. De waarmerking kan alleen worden beëindigd indien een ras officieel uit het verkeer is genomen.

Het aantal planten van de 'Rap' dat in de laatste jaren gewaarmerkt is, is gering (NAKB). In het plantseizoen 1974/1975, dus voor het staken van de stekuitgifte werden 8400 planten gewaarmerkt, in het seizoen 1975/1976 en 1976/1977 bedroeg dit aantal nog resp. 1700 en 2700 stuks, ten dele op de kwekerij van de RIJP in Oostelijk Flevoland.

Het nog langer aanplanten van 'Rap' moet echter dringend worden ontraden. Het is bovendien gewenst dat dit ras ondanks zijn grote groeikracht, op korte termijn uit het verkeer wordt genomen.

Literatuur

- Janson, J. T. M. 1975. Verschillen tussen populiereklonen en afwisseling in populierenbossen. Doctoraalscriptie Houtteelt van de gematigde luchtstreek. Afd. Bosbouw, Landbouw Hogeschool, Wageningen.
- N.A.K.B. – Statistiek veldkeuring en waarmerking 1974/1975, 1975/1976 en 1976/1977.